

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת ראה

א. רש"ר הירש.

פרק יא', פסוקים לא'-לב':

(לא-לב) כי וגו'. בתחילת בואכם לרשת את הארץ
תכריזו את ההכרזה הזאת, ועל ידי כך תצהירו
שהברכה או הקללה של עתידכם תלויה רק בכך, אם תקיימו
או לא תקיימו את מצוות ה'. כי אתם יורשים את הארץ רק
על מנת לקיים את המצוות האלה, וקיום מצוות ה' הוא
התכלית היחידה של ירושתכם ושיבתכם.

בחלקים האחרונים של ההקדמה הוא תיאר את שמירת
התורה על פי הצדדים האידיאליים של שלמותה העליונה:
(לעיל יא, כב); ואילו כאן הוא מבליט את התנאים
הראשונים שהברכה או הקללה תלויה בהם בראש
ובראשונה. הרי אלו "החקים" ו"המשפטים", חוקי
המוסריות והמשפטים החברתיים. ולא עוד, אלא נראה מן
הפסוק הבא שיש לקיים את כל מצוות ה' מנקודת המבט
של "חקים ומשפטים" — במשמעות הרחבה של מושגים
אלה; שהרי כל פיקודי ה' קובעים תחום לפעילותנו
הפנימית והחיצונית ונמצא שכולם בגדר "חקים", שהרי
הם חגים חוג (על קירבת "חקק" ו"חגג" ראה פי' שמות
יב, יד) ושמים גבול לכל עשייתנו: לפנינו מן הגבול הזה
הרי זו חובה ומחויב לגבול הזה היא הופכת פשע.
יחד עם זה כולם "משפטים", שכן בשמירתם אנחנו
יוצאים ידי חובתנו כלפי העולם שמסביבנו וכלפי
התפקידים שניתנו לנו, ואם נעבור עליהם נחטא
לכל אלה. כ"חקים" הם מורים לנו מה חובתנו כלפי
ה' וכלפי עצמנו; כ"משפטים" הם מורים לנו מה
חובתנו כלפי ה' וכלפי עולמנו. זכותנו לישע מתמיד
תלויה בשני אלה.

ni/ke

1. מהי ההכרזה שפרשנו מקבץ שבני ישראל חייבים להכריז עם בואם לארץ?
2. מה הם יורשים את הארץ?
3. מהי הצדקת הרחבה של החקים: "חוקים ומשפטים"?
4. פרשנו מסביר "חוק" = חו, מה הכוונה בזה?
5. מהי "חובה" ומתי יש סכנה, לפשע?
6. "לזכרתנו לישע מתמיד תלויה ב...". התוכל להסביר?

(בט) ונתת את הברכה וגו' ואת הקללה. פירש רש"י את המברכים ואת המקללים, וכן תרגמו אונקלוס ויב"ע. וכתב הרא"ם לא הברכה ממש כמשמעה שא"כ יהיו נותני הברכה כל ישראל בכללם, דפרשה זו לכל ישראל נאמרה כדכתיב "והיה כי יביאך". ואין הדבר כן דבפרשת כי תבא מבואר שנותני הברכה היו הלויים לבדם, לכן תרגמו המתרגם 'מברכינא' שעכשוויה יהיה הציווי הזה כללי לכל ישראל שיתנו את המברכים שהם הלויים כלפי הר גרזים, ואת המקללים שהם עצמם הלויים כלפי הר עיבל [עכ"ל] עיין שם. ואין זו טענה, דשומע כעונה ובפרט כשעונה "אמן" אחר ששמעו דברי חברו כאמרם (שבעות כ"ט, ג) "כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי כדכתיב 'ואמרה האשה אמן'". לכן אחרי שכל השבטים ענו "אמן" אחרי שמעם מהלויים דברי הברכות והקללות, הרי הוא כאילו הם עצמם היו אומרים אותם. והם נותני הברכה. ויש דעה תלמודית שכל ישראל היו אומרים פרשת הברכה ופרשת הקללה, חוץ מעניית אמן שאחר הארורים. ומבואר בפרשת כי תבא (להלן כו, יג). ועיין ברמב"ן כאן.

מלכות

1. קרא שם את הפסוק, מה הקושי האפשרי, ואיך ניתן להפינו כפסוק?
2. מהי דעת רש"י והמתרגמים ולמה הרא"ם אינו מקבל?
3. מהי דעת הרא"ם לפי זה?
4. מהלזמנות לו מואר צ'ין צ'יית "אמן" כאן וכאן, התוכל להסביר ולתאמך?
5. מהו הרציון בכך שצ'יית אמן כל כך חשובה ומחייבת?

* * *

ג. תוספת ברכה.

פרק י"ב פסוק ט':

כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה (י"ב ט')

לכאורה הי' צריך להקדים נחלה למנוחה, ולומר, כי לא באתם עד עתה אל הנחלה ואל המנוחה, כי הלא המנוחה באה לאחר שנוחלים ומתישבים על המקום הנועד.

אכן כבר הראנו לדעת, כי אין דרך הפסוקי לדקדק בזה, אך לפעמים מקדימים המאוחר ומאחרים המוקדם, ואולי כן הוא מסגנון הלשון, כה מצינו במס' עירובין (ק' ב') עה"פ בפ' בראשית הרבה ארבה עצבונך והרוגך, ודרשו, עצבונך זה צער גידול בנים והרוגך זה צער ההריון, אעפ"י דלפי זה הי' צ"ל מקודם הרוגך ואח"כ עצבונך, כי ההריון קודם לגידול בנים, אלא שלא הקפיד הכתוב.

ובפרשה לך (י"ד ט"ז) ויכם וירדפם, ולפי הענין הי' צריך לומר וירדפם ויכם, כי מקודם יורדים ומשיגים ואח"כ מכים (ועיי"ש במ"ר).

ובריש פרשה ויצא, והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, והי' צריך לומר מקודם יורדים ואח"כ עולים, כי המלאכים בשמים והם בעניניהם על הארץ יורדים מקודם מן השמים ואחר שגומרים מעשיהם על הארץ עולים בחזרה לשמים, (ועיי"ש ברש"י).

ובפרשה ויחי (מ"ט כ"ה) ברכת שדים ורחם, אעפ"י שברכת רחם (הולדה) קודמת לברכת שדים (הנקה).

ובפרשה בשלח (י"ד ב') בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבחו לחם, אעפ"י שבסדר היום אכילת הבוקר קודמת, והי' צריך להזכיר מקודם בוקר. ועוד שם (ט"ז כ"א) וישם את הים לחרבה ויבקעו המים, אעפ"י שסבת החרבה היא בקיעת המים, והי' צ"ל מקודם ויבקעו המים וישם את הים לחרבה.

וכן שם (ט"ז כ') וירם תולעים ויבאש, ולפי טבע הענין הי' צריך לומר מקודם ויבאש ואח"כ וירם תולעים, כי הלא הבאישה היא הסבה הגורמת להרמת תולעים, וכהוראת הפסוק שם בסמוך (פ' כ"ד) ולא הבאישה ורמה לא היתה בו, כי על כן לא היתה בו רמה יען כי לא הבאישה.

ובפרשה יתרו (י"א כ"ב) והקל מעליך ונשאו אתך, והי' צריך לומר להיפך ונשאו אתך והקל מעליך, כי המובן הוא, אשר מפני שינשאו אתך יקל מעליך, וכמו בפרשה בהעלתך (ט"ז י"ז) אספה לי שבעים איש... ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך.

ובפרשה נצבים (ל' י"ד) בפוך ובלבבך לעשותה, אעפ"י שהמחשבה בלב קודמת לדבור פה, והי' לו לומר בלבבך ובפוך.

ובישעיה (ס"ד ד') הן אתה קצפת ונחטא, והכונה כמו בלשון הפוך, כי יען שחטאנו לכן קצפת.

ובירמיה (י"ז ג') כל אוצרותיך לבו אתן במותיך בחטאת, והכונה להיפך — בחטאת במותיך.

ובאיוב (י"ד י') וגבר ימות ויחלש, אע"פ שהחלישות באה קודם מיתה, והי' צריך לומר להיפך, וגבר יחלש וימות.

והרבה יש כהנה, וע' ברש"י פרשה אמור פרשה כ"ב פסוק ב' בלשון וינזרו מקדשי בני ישראל ובפ' חקת י"ט כ', בפסוק וכבס בגדיו הכהן וצריך לומר שכן סגנון הלשון, ואנחנו לרגלי גלותנו המר והארוך, ולרגלי נדודותינו וטלטלותינו בגויים ובארצות זה כמעט אלפים שנה — הנה לבד הרבה אבידות כבידות, אציליות ולאומיות, אשר אבדנו בהם, עוד אבדנו עומק טעם שפתנו, רוחה וסגולתה הזכה והברה, התמימה והשלמה, ועל כן יקרה לנו לפעמים קרובות שנתעכב על סגנונה ועל דקדוקה, על ניבה ועל מבטאה, אבל האמת, כי אין בה כל זרות וכל נפלא, ודרכיה דרכי נועם, והחסרון רק בנו ואנחנו לא נדע. והי' ישיב שבותנו.

ועיין בזבחים (ק"ט א') שדרשו לשונות מנוחה ונחלה שבפסוק זה, דמוסב על שני מקומות, שילה וירושלים, ואעפ"י שכפי שבארנו שכן דרך הלשון, אעפ"י כן מצאו חז"ל מקום להסמיך ענינים ידועים, ומקובלים באומה, כדרך חז"ל להסמיך כאלה על לשונות התורה, וסמכו כאן, כי טרם באו לירושלים חנו בשילה והקריבו שם קרבנות.

אלו

1. פרשנו מצאנו כאן אלה על הסגנון והלשון, היש לך תשובה פשוטה לכך?
2. פסוק זה דומה לאלה פסוקים אחרים, האם זה חסר או?
3. מסוף מתנבא פרשנו על כי עקב האלות והצרות איבדנו את יחסנו הטוב לעם, מה רצה ללמדנו בכך?
4. בקטע האחרון הוא מביא מדרש עונה כאלו כיוון אחר, מה מצאנו ולמה הוא מביא זאת?

* * *

ד. אור החיים.

פרק יג' פסוק ה': ה' אחריו הי' וגו'. קשה למה הפסיק בפסוק זה באמצע משפט נביא שקר שהרי אחריו הוא אומר והנביא ההוא וגו' יומת שהיה לו לאומרו אחר פסוק והנביא וגו'. עוד צריך לדעת למה האריך כל אלה הדברים תלכו תיראו תשמרו תשמעו מעבדו תדבקין:

והנה שפא להעיר הדברים הפללים שישנם בעבודת ה' כדי שתדע מהם לחיב הנביא והחולם כשיאמר לעשות אחת מהנה לע"ז והתחיל לומר אחרי ה' אליהם תלכו זו מצות קבלת על מלכות שמים ללכת אחרי ה' ולא אחרי זולתו, היא למדת שאם אמר הנביא לקבל עליהם ע"ז ללכת אחריה חיב, ודקדק לומר תלכו לשון עתיד להעריך בשעור חיוב הנביא שמתחייב עליו, שהגם שלא אמר קום עבד עתה אלא תקבלו ע"ז עליכם לאלה למחר יתחייב מיתה מעת שאמר להם הדברים הגם שדבריו לעתיד.

אלו

1. מתי אלו שונות מצאנו פרשנו בראשית דבריו, התוכל להסבירן?
2. פרשנו מסביר את אופן קבלת השואה מצד נביא שקר, מצד מה המצוה?
3. למה יצא נביא השקר מיד כאשר הוא מנבא על הצתיד?
4. האם בכך עונה פרשנו על אלו שאלותיו?
5. היש לך מצאנו אלו שאלותיו?